

РЕЦЕНЗИЯ

На проф. д-р АТАНАС КАРАФЕЗЛИЕВ

Ръководител катедра „Камерна музика и съпровод“

Инструментален факултет, НМА „Проф. П. Владигеров“

Относно дисертационен труд за присъждане на образователната

и научна степен „ДОКТОР“,

представен от **РОСЕН АЛЕКСЕЕВ ИДЕАЛОВ**

докторант на самостоятелна подготовка

към катедра „Камерна музика и съпровод“

Инструментален факултет, НМА „Проф. П. Владигеров“

на тема: **ПРОИЗВЕДЕНИЯТА ЗА КЛАРИНЕТ И ВИОЛОНЧЕЛО**

В ТВОРЧЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ КОМПОЗИТОРИ

(В ПЕРИОДА 1984-2009 ГОДИНА)

АНСАМБЛОВИ И ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ

Докторантът на самостоятелна подготовка Росен Алексеев Идеалов има завидна творческа биография: Завършва НУИ „Добри Христов“ гр. Варна в класа на Иван Германов, а по-късно и НМА „Проф. П. Владигеров“ със степен Магистър през 1982 и Майсторски клас в класа на проф. Сава Димитров през 1984 г. Посещавал е майсторски класове при Аурелиан-Октав Попа.

Лауреат е на Седмото общобългарско състезание в категориите „Кларинет“ и „Камерна музика“ в състава на квинтет „Кларино“ през 1984 г. Награден е на конкурсите „Музиката и земята“ 1999 и „Млади виртуози“ 2009 за високи педагогически постижения. Носител е на наградата „Златно петолиние“ на СБК в категорията „Солист“ за изключителни постижения в интерпретирането на съвременни български творби. През 2009 получава Златна лира на СМТДБ за върхови постижения в изпълнителското и

педагогическо изкуство, а през 2012 получава Кристална лира в категорията „Камерна музика“ заедно с Георгита Бояджиева за компактдиска „Диалози“ и неговото концертно представяне.

Няколко десетилетия Росен Идеалов активно концертира като солист и камерен изпълнител. Репертоарът му наброява над 600 произведения от Ренесанса до наши дни. Над 280 от тях са от съвременни български композитори, много от които са написани специално за него. Концертирал е с успех в България и чужбина – Германия, САЩ, Русия, Италия, Австрия, Унгария, Чехия, Словакия, Румъния, Китай, Южна Корея, Македония и др., където е участвал в престижни музикални форуми и фестивали като: Vien Modern 2004, Triest Prima, Meridian – Букурещ, Bridgest – Виена 2018 и др.

Участвал е във всички международни фестивали в България – ММФ „Мартенски музикални дни“ Русе, Софийски музикални седмици, Варненско лято, Новогодишен музикален фестивал – НДК София, „Зимни музикални вечери“ – Пазарджик, Musica Nova, Салон на изкуствата и др.

Бил е солист на повечето симфонични, камерни и духови оркестри в страната – Софийска филхармония, Симфоничен оркестър на БНР, Камерен оркестър „Софийски солисти“, Варненска филхармония, Пловдивска филхармония, Камерен оркестър „Дианополис“ гр. Ямбол, Габровски камерен оркестър, Камерен оркестър „Орфей“ гр. Перник и др.

Участва в много камерни формации – Ансамбъл “Музика Нова”, Квартет кларинети, Сонатно дуо с пианистката Мария Мирчева, Дуо с Георгита Бояджиева-виолончело, ClariSax дуо, Сонатно дуо с пианиста Ростислав Йовчев, пианистката Надежда Цанова и мн. др.

По покана на музикалния департамент на Университета в Канзас – САЩ през 1999, Росен Идеалов изнася лекция за „Тенденциите в съвременната българска музика“ и майсторски класове в Канзас и Питсбърг.

През 2009 е поканен да преподава кларинет и камерна музика на студенти от университета в Блумингтън, щата Илинойс – САЩ в рамките на организираната от тях „Академия за камерна музика“ в Кюстендил. По тяхна покана през 2012 Росен Идеалов изнася лекции, майсторски класове и концерти в Bloomington University – щата Илинойс. Ежегодно провежда

майсторски класове в рамките на Лятната академия за изкуства „Огънят на Орфей“.

Росен Идеалов е асистент в катедра „Камерна музика и съпровод“ на НМА, специалност „Дървени духови инструменти“ от 2014 година. В периода 2006-2014 е преподавал камерна музика в същата катедра като хоноруван преподавател. Преподава камерна музика, кларинет и оркестрово свирене в НМУ „Л. Пипков“ гр. София от 1999 г., а от 1987 до 2002 година е преподавал по кларинет и камерна музика в ССВМУ ”Маестро Георги Атанасов”. Ученици-кларинетисти и камерни състави от класовете на Росен Идеалов имат множество награди от наши и международни конкурси, богата концертна и звукозаписна дейност включително за фонда на БНР.

Росен Идеалов е осъществил много студийни записи за фонда на БНР, БНТ и др. Негови студийни и концертни записи са включени в 17 на брой компактдиска. Автор е на много преработки за кларинет, камерни състави от духови инструменти и струнен оркестър.

Член и съорганизатор е на сдружение „Аудитум”. Бил е съосновател и активен член на „Дружеството за нова музика в България”. Двукратно е включван в каталога на университета в Кеймбридж “Who is Who” през 1993 и 1995 г.

Богатата и разнообразна творческа биография на Росен Идеалов е негова много силна страна. През последните 20-30 години у нас почти няма камерен концерт с нова българска или световна музика без негово участие. Тази изключителна творческа активност го свързва с изтъкнати композитори и инструменталисти, с участието му в различни, понякога нестандартни камерни ансамбли. Така се сформира и дуото кларинет/виолончело с Георгита Бояджиева и създаването на произведенията, написани за този вид ансамбъл, които стават обект на настоящото научно изследване. Важно е да се отбележи, че авторът формулира темата след дългогодишна изпълнителска работа върху творбите, предмет на настоящия труд и обстоен анализ на проблемите в тяхната интерпретация.

Трудът съдържа 155 страници. Структуриран е във въведение, три основни глави и заключение. Библиографията съдържа 31 литературни и Интернет източници. Във въведението Идеалов излага основните цели и задачи, които си поставя, а именно да представи репертоара за ансамбъла кларинет и виолончело в българската и световната музикална литература, наблягайки на „диалогичността“ като обект на интерпретацията във всичките ѝ аспекти – изпълнителски и ансамблови, във всяко от изследваните произведения за този ансамбъл.

Глава първа е разделена на две части. В първата част се формулира понятието „диалогичност“ и как това понятие се третира индивидуално от всеки автор според неговият стил и музикален език за изграждането на формата и музикалната драматургия на произведението. Разглеждат се синтезирано в най-общ план основните аспекти на диалога във всяка от творбите, обект на изследването. Авторът прави доста умело сравнение на произведения от Петър Петров, Любомир Георгиев, Георги Арнаудов и Драгомир Йосифов с класически образци на дуети от Локатели, Кванц, Кумер и Бетовен. С това сравнение той доказва тезата си, че българските произведения не са изолиран случай, а са много съществена част от един широкоспектърен като стилове и направления репертоар за ансамбъла кларинет и виолончело, създаден основно в Европа, САЩ и Русия. Във втората част на Първа глава Идеалов разглежда произведения от световният репертоар за дуета кларинет и виолончело, проследявайки развитието му до появяването на този млад камерен ансамбъл в творчеството на българските композитори. Такива са произведенията на Паул Хиндемит, Янис Ксенакис, Шуламит Ран, Роберт Маккинли, станали вече репертоарни и с

доказано висока художествена стойност на концертната сцена. Анализите на всяко произведение са много кратки, но ясно личи огромния опит на автора в собствената интерпретация на тези произведения като се поставя акцент върху заложените в тях ансамблови и интерпретационни проблеми и отново се изтъкват някои аспекти на „диалогичността“.

Втора глава е аналитична по отношение на три български произведения за кларинет и виолончело, композирани на основата на полифонични форми и техники: „Диалози с тишината“ на Петър Петров, „Musica Retrovata“ на Велислав Заимов и „Interpretationes II“ на Георги Арнаудов. Тук Идеалов очертава основните стилови характеристики и композиционни похвати за всеки автор, анализира специфичните за всяко произведение полифонични форми и техники, които са в основата на изграждането на произведенията, извежда основните интерпретационни идеи, заложи в във всяко от трите произведения. Всичко това е направено отново с присъщото на автора-изпълнител качество – да вниква дълбоко в авторския замисъл, което качество се подхранва от личния му контакт с композиторите. Особено силно впечатление тук прави анализа на творбата на Георги Арнаудов с графичните примери и снимки приложени към него.

Третата глава отново е аналитична, което би могло да се отчете като повторение или известна слабост в структурата на труда, но съдържанието ѝ носи различна проблематика. Тук са разгледани творбите „7 Багатели“ на Константин Илиев, „Диалози I“ на Любомир Георгиев с първоначалното заглавие „Багатели“ и „Фрагменти V“ от Драгомир Йосифов. Тези три произведения вече са циклични, съставени от кратки миниатюри. Авторът изтъква логиката в

подреждането на миниатюрите във всеки от трите цикъла и това, че тя се основава на добре осмислен предварителен творчески план по отношение на музикално-образната и звукова характеристика, основана на принципа на контрастното съпоставяне помежду им. Ако във Втора глава се поставя акцент върху това, че трите произведения са написани въз основа на полифонични техники и форми, то в Трета глава анализът дава превес на темата за единството между отделните части и цялостния цикъл.

В дисертационния труд Росен Идеалов изведежда следните приноси моменти:

- *За първи път се прави цялостен и обобществен обзор на репертоара за кларинет и виолончелочело в световната литература с акцент върху произведенията на българските композитори като съществена високохудожествена част от него.*
- *За първи път се прави задълбочен анализ на интерпретационните идеи и ансамбловите проблеми в произведенията за кларинет и виолончело в българската литература в указания в заглавието период.*
- *За първи път се прави задълбочено изследване от интерпретаторска гледна точка на произведение от Любомир Георгиев и Петър Петров.*
- *За първи път в произведенията за кларинет и виолончело, предмет на настоящото изследване, се анализират композиционните и интерпретационни процеси от гледна точка на диалогичността.*
- *Трудът има приносен характер с информацията за много обстоятелства и факти, свързани със създаването и реализацията на произведенията за кларинет и виолончело – дати на създаване, първи изпълнители, дати на пермиерни изпълнения и форумите на които са осъществени, както и събития и случки от биографията на авторите, конкретно свързани с написването на произведенията.*

След така изведените приноси моменти на дисертационния труд още веднъж може да се отчете заслугата на Идеалов, като изпълнител с лични творчески контакти с композиторите, многократно реализирал както на сцена така и на запис, включително на компакт дискове, изследваните произведения. В труда са предложени готови модели за интерпретация, което би послужило на всеки учащ или професионален кларинетист или виолончелист, който проявява интерес към произведенията за кларинет и виолончело от българския камерен репертоар.

В заключение не бих могъл да пропусна да изразя и своето отношение и лични впечатления от личността на докторанта Росен Идеалов, с който ни свързва дългогодишно творческо сътрудничество. Имал съм многократно удоволствието да музицирам на една сцена с него и винаги съм се възхищавал на неговата колегиалност, на творческата му ерудиция и способност да даде свобода и сигурност на ансамбловите си парньори. Познанията му в областта на камерната музика, в частност новата музика са извънредно високи и всички тези негови качества ясно личат и в настоящия научен труд.

В контекста на казаното до тук и взимайки под внимание научно-изследователското ниво на представения дисертационен труд, давам своята положителна оценка, като предлагам на уважаемото научно жури, да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” на Росен Алексеев Идеалов, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Камерна музика и съпровод”, Инструментален факултет на НМА „Проф. П. Владигеров“.

15.02.2021

Проф. д-р Атанас Карафезлиев